

Pansion Eden u ZKM-u: Nikoga se izravno ne optužuje, a svi se osjećaju posramljeno

- Autor: [Nina Ožegović](#)
- Zadnja izmjena 17.12.2018 10:27
- Objavljeno 17.12.2018 u 10:27

'Pansion Eden' je društveno angažiran, autorski projekt mađarskog redatelja Árpáda Schillinga, u kojem izvanredni ansambl Zagrebačkog kazališta mladih preko suptilno naznačenog motiva tragedije izbjeglica otkriva mračne tajne dobrostojeće hrvatske obitelji, prokazujući njihove mutne poslove, korumpiranost, žeđ za moći, kockarske strasti, preljub i moralno rasulo.

Autorski projekt [Árpáda Schilling 'Pansion Eden'](#), koji je premijerno izveden u subotu u Zagrebačkom kazalištu mladih, počinje malograđanski bezazleno i u svečarskom tonu, kao da zaziva vrijeme i prostor izgubljenog raja: na pozornici Zagrebačkog kazališta mladih vidimo dugačak stol, prekriven bijelim stolnjakom, dok Katarina i Hrvojka užurbanim korakom donose tanjure, čaše i zdjele s hranom, obavljajući zadnje pripreme za svadbu. No ubzo se sve mijenja, padaju maske i lažna pozlata s fasade obitelji. Spominjanje tragedije izbjeglica, koji su se ugušili u hladnjači, rastvara komplicirane obiteljske odnose i na svijetlo dana iznosi sav 'prljavi veš', mutne poslove, niske strasti i tajne iz njihove dalje i bliže prošlosti.

Predstava 'Pansion Eden' kreće od istinitog, tragičnog događaja koji je u Mađarskoj imao sudski epilog. Međutim, taj događaj je Schillingu poslužio samo kao okidač da zajedno s glumačkim ansamblom ZKM-a i cijelom ekipom počinje skupno osmišljavati predstavu i zatim na temelju glumačkih improvizacija progovori o nizu aktualnih problema današnje Hrvatske. Dakle, problem izbjeglica samo je naznačen no to ne znači da je potisnut, dapače, potiče na razmišljanje, kao uostalom i cijela predstava, pogotovo od trenutka kad obitelj sazna da postoji inkriminirajući popis ljudi koje policija povezuje s krijumčarima izbjeglica. Tada u prvi plan izbija pitanje jesu li glave obiteljskog biznisa znale kome prodaju kamion, trebaju li za to odgovarati i jesu li oni zbog toga krivi za smrt ljudi.

No jednako aktualna su i ona pitanja koja u nastavku propituju naš odnos prema izbjeglicama, zatim sumnjivo poslovanje u biznisu s iznajmljivanjem vozila i općenito u građevinarstvu, kao i ulogu Crkve u malverzacijama s nekretninama. Nisu zaobiđeni ni sporni slučajevi u Domovinskom ratu, poput Medačkog džepa, niti nasilje branitelja. Pokazuje se da je naoko obična dobrostojeća obitelj sastavljena od kojekakvih mutnih likova, koji poput suvremenih Glembaya u toj zgusnutoj, teškoj noći razotkrivaju svoje malverzacije, krimi-radnje, nemoralnosti i pasije. Otkriva se da je sve drukčije od onoga kako izgleda, biznis je muljanje, ljubav je preljub, a molitva je laž. Predstava nas zapravo na brutalno iskren i direktan način suočava s nama, pokazujući nam kao u ogledalu kako smo se beznadno zapetljali u vlastitim ulogama.

Valja reći da Schilling zagovara društveno angažirano kazalište i da je zbog beskompromisnog bavljenja porastom anisemitizma, netolerancije i drugih boljki Orbanove Mađarske proglašen opasnošću za nacioanlnu sigurnost. Zagrebačka publika je tog dobitnik Europske kazališne nagrade upoznala prije desetak godina kada je na Festivalu svjetskog

kazališta predstavljen njegov izvrsni 'Blackland', a njegov rad vidjeli su i Riječani gdje je na Međunarodnom festivalu malih scena gostovao s 'W-radničkim cirkusom' i 'Galebom'. 'Pansion Eden' mu je prva režija u Hrvatskoj u čijem ostvarenju su sudjelovale kao koautorice teksta Juli Jakab i Éva Zabezsinszkij.

Predstava 'Pansion Eden' donosi vrlo upečatljivu i uvjerljivu nisku likova, koji svojim političkim stavovima, svjetonazorima i socijalnim statusima oslikavaju hrvatsko postratno i posttranzicijsko društvo. Ta slika naše stvarnosti ne bi bila toliko raskošna bez posvećene igre cijelog ansambla ZKM-a koji je s nevjerojatnom lakoćom i prirodnošću, iskreno i sugestivno interpretirao Schillingove ideje i utjelovio čitav niz hrvatskih antijunaka, od kriminalaca, mafijaša i ratnih zločinaca preko korumpiranih crkvenjaka i nemoralnih poduzetnika do predstavnika civilnog društva i komičnih studenata koji zahvaljujući bogatstvu obitelji studiraju u inozemstvu i nemaju nikakav dodir sa stvarnošću.

U Zoranu, beskrupuloznom poduzetniku i bivšem ratnom krvniku, koji je u ratu žicom rezao vratove zarobljenicima, a sada ženidbom s Doris postao šef obiteljske firme, možemo zahvaljujući igri Zorana Čubrila itekako prepoznati hrvatske, ili općenito postsocijalističke tajkune, polumafijaše, krimose, koji bez ikakvih obzira krše zakone i mlate pare. Njegov kontrapunkt je lik beskompromisnog istraživačkog novinara Rakana, koji tek što je na svadbi upoznao 'obitelj' počinje istraživati njihove sumnjive poslove te logičkim povezivanjem činjenica razotkriva njihov kriminal. Odigrao ga je vrlo uvjerljivo Rakan Rushaidat, koji je uspio s pravom mjerom, nijansirano i prirodno utjeloviti novinara koji 'želi pokazati svijet onakav kakav on jest'.

Trokut glavnih junaka zatvorila je Katarina Bistrović Darvaš, koja je ulogom Katarine, Filipove žene, utjelovila najslojevitiji lik, istodobno najpodložniji različitim tumačenjima i interpretacijama. Premda Katarina jedina pokazuje dobronamjernost i racionalno djelovanje, i jedina pokušava spasiti ugled firme i sina od propasti, na kraju doživljava osudu i proglašavaju je krivom jer je lakše ne vidjeti istinu, kako to obično biva u obiteljima, nego se suočiti s njom jednako kao što je lakše ići putem muljanja nego putem poštenja. Kroz zastrašujući odnos obitelji prema Katarini Schilling ukazuje na naše slabosti i mane, kao da upire prstom u našu indiferentnost, kukavičluk i moralno rasulo oko nas i u nama, što djeluje bolnije i potresnije od bilo kakve kritike.

Rakanovu djevojku aktivisticu odigrala je s velikim entuzijazmom Hrvojka Begović, koja je nesvjesno zakuhala cijelu priču, kada je usred svadbe, stalno buljeći u mobitel, naišla na tragičnu vijest o gušenju izbjeglica u kamionu. Premda senzibilizirana na tragediju drugih ljudi nije spremna skinuti lažnu pozlatu sa svoje obitelji i suočiti se s istinom o njima. Zoranovu suprugu utjelovila je Doris Šarić Kukuljica koja je svoju Doris igrala kao nesamostalnu, pomalo emocionalno infantilnu, nestabilnu i sebičnu ženu. U toj kobnoj noći nju uopće ne zanima sudbina obiteljske firme već ona sama i njezin brak, a s razotkrivanjem tajni otkriva se i njezina mržnja prema sestri. Nisku likova upotpunio je Petar Levantić kao glavni tajnik kardinala Bobana, koji je na scenu donio molitve, licemjerje, korumpiranost, glad za moći i kockarske dugove, dakle, poznate motive iz hrvatske svakodnevnice.

Dorisinu sestru Uršu dojmljivo je odigrala Urša Raukar, pokazavši grčevitim pokretima, kimanjem glave, neartikuliranim glasanjem i govorom očiju sudbinu invalidne osobe, kojoj je saobraćajna nesreća prekinula uspješan početak karijere i prikovala je za kolica gdje životari poput biljke. Dado Čosić je pak strastveno i energično utjelovio poduzetnika pripravnika, koji je zbog manjka boljih uzora inspiraciju pronašao u nemoralnom Zoranu. Filip Nola je

utjelovio lik supruga razočaranog u brak i ljubav, dok je Mateo Videk kao student bio beskrajno duhovit u recitiranju Rilkea. Edvin Liverić kao privatni odvjetnik obitelji i mlada Tina Orlandini kao preljubnica zaokružili su sliku današnje Hrvatske.

Valja napomenuti da se svi likovi zovu kao i glumci, čime je istaknuto da su oni unijeli u tekst, nastao na temelju improvizacija, dio sebe i hrvatske stvarnosti. Time je ujedno uspostavljen snažniji odnos s publikom, koja u njihovim replikama prepoznaje život u Hrvatskoj, a predstava se doima realnijom i autentičnijom. Tim postupkom također je pokazano da smo svi odgovorni za situacije u kojima se nalazimo, kao i za stanje u zemlji, i da se ne možemo distancirati ni od uzroka niti od posljedica.

Premda predstava 'Pansion Eden' (inače, tako se zove i hotel u Međugorju) nije politički izravna i ne poziva na bunt i revoluciju ona je vrlo poticajna, povremeno duhovita i izuzetno društveno angažirana, bez obzira na to što neke scene, poput onih s Katarinom, djeluju nejasno i što termin Edena u nazivu izaziva beskrajno mnogo pitanja i još više različitih tumačenja. Predstava je napeta i gleda se bez daha, čak i oni prizori u kojima se na trenutke ne razumiju sve replike, a njezina najveća vrijednost je u njezinoj istinitosti i u tome što nikoga izravno ne optužuje, a opet svi se osjećaju posramljeno.